

ВІДГУК

Офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Колпакова Валерія Костянтиновича на дисертацію Дриголь Олександри Олександрівни на тему «Державна політика щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти», представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми

Тема корупції у сфері вищої освіти заслуговує окремої уваги, оскільки це явище ускладнює належне формування громадянського суспільства та розвиток національної державності. На сучасному етапі війни в Україні, освіта виступає як країнотворчий фактор для наступних поколінь. Проблеми корупції у сфері вищої освіти виявляються через нелегальні дії, які впливають на процеси управління освітою, зокрема на призначення керівництва закладів освіти, розподіл фінансових ресурсів та інші аспекти. Таким чином, проблема корупції має надзвичайну актуальність у вищій освіті і потребує впровадження ефективних заходів протидії для підвищення прозорості управління та запобігання негативним наслідкам.

Корупція у сфері освіти впливає на виховання молодого покоління та призводить до знецінення соціальних цінностей, впливає на якість навчання та наукові досягнення. Боротьба з цим явищем потребує комплексного підходу та співпраці між державними установами, освітніми закладами, студентськими організаціями та громадськими групами для впровадження ефективних механізмів протидії корупції та забезпечення прозорості та відкритості в управлінні освітніми закладами.

Особлива актуальність теми посилюється в умовах воєнного стану, коли освіта стає ключовим елементом у побудові нової генерації громадянського суспільства. Запобігання та протидія корупції в освітній сфері має стати пріоритетним завданням, що вимагає не лише рішучих

заходів політичних структур та керівництва держави, але й вдосконалення правової освіти населення та системної реформи у галузі освіти.

Враховуючи вище сказане, актуальність теми дисертаційного дослідження Дриголь Олександри Олександрівни, яке присвячено державній політиці щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти, не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і у практичному аспектах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача

Робота виконана на кафедрі адміністративного і кримінального права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара та пов'язана з науково-дослідною темою кафедри «Модернізація національного підходу до вирішення проблем правового захисту людини і суспільства у контексті сучасних глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0122U001409).

Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання, системне застосування яких забезпечило розв'язання сформульованих задач і досягнення мети дисертаційної роботи. Застосування методів *аналітики, аналізу та синтезу* уможливило визначення змісту понять “корупція”, “корупційні відносини”, “боротьба з корупцією”, “корупція у сфері вищої освіти” (розділ 1 дисертаційного дослідження). *Порівняльний аналіз* використовується з метою зібрання та аналізу інформації про різні країни та їхні підходи до протидії корупції в освіті (розділи 1, 2 дисертаційного дослідження). Методи *класифікації та групування* надали можливість визначити загальні та специфічні ознаки корупційних ризиків в сфері вищої освіти (підрозділ 2.1, розділ 2). *Описовий метод* використовується для детального описування конкретних положень та заходів, що передбачені відповідними законодавчими та нормативно-правовими актами (розділ 2 дисертаційного дослідження); опис процедури створення та роботи Національного агентства з питань запобігання корупції, опис конкретних заходів щодо підвищення

прозорості та відкритості процесів в освітніх установах, опис інструментів контролю та моніторингу за дотриманням принципів антикорупційної політики в сфері освіти. Використання описового методу дозволило чітко визначити та описати окремі елементи державної політики у сфері запобігання та проти корупції в освіті (розділи 2, 3 дисертаційного дослідження). Методи *системного та структурно-функціонального аналізу* застосовано під час формулювання шляхів вдосконалення боротьби з корупцією у сфері вищої освіти (підрозділ 2.3, розділ 3). *Статистичний метод* використовується для аналізу кількості випадків корупції в освітній сфері за останні роки, порівняння зі статистикою з інших країн, оцінка ефективності заходів, які були прийняті для боротьби з корупцією в освіті (розділи 2, 3 дисертаційного дослідження). Метод *порівняльного правового дослідження* використано для аналізу особливостей боротьби з корупцією в освітній сфері в зарубіжних країнах (підрозділи 2.2 та 3.2).

Дисертаційне дослідження висвітлює і вирішило низку теоретичних та практичних проблем щодо державної політики боротьби з корупцією у сфері вищої освіти, надало можливість формулювання обґрунтованих пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства, механізмів моніторингу та контролю, підвищення ефективності антикорупційних заходів та формування свідомого ставлення громадян до проблеми корупції в освітній сфері.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях

Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни. Вперше в українській юридичній науці комплексно досліджено державну політику щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти, впроваджені низки інноваційних концепцій та результатів, що є першими у своєму роді, а саме: запропоновано

концепцію корупції у вищій освіті як систематичної переваги та використання позиції в освітній сфері для особистої вигоди, що визначено через порушення законів та процедур, недостовірну інформацію та інші фактори; запропоновано методику кількісної оцінки якості освітньої послуги, що визначає рівень освітнього потенціалу студента в закладі вищої освіти; удосконалено визначення шляхів імплементації норм європейського законодавства в умовах європейської інтеграції; отримані об'єктивні данні про якість освітніх послуг основних правничих шкіл України, що базуються на стандартизованих вимірюваннях; проаналізовано цінність контрольних тестів для прогнозування успішності у вищій юридичній освіті; висвітлено оцінку ефективності заходів та програм, які стали основою для рекомендацій та удосконалень; запропоновано комплексну стратегію для управління, прийому на навчання, проведення навчального процесу та випуску фахівців у вищій освіті; запропоновано шляхи взаємодії громадських організацій та держави у контексті боротьби з корупцією в освіті; розроблено спеціалізовані додатки для полегшення процесів боротьби з корупцією в освіті.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України, також були представлені у вигляді доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Публікації повністю перекривають і вирішують завдання, що були поставлені в дисертаційному дослідженні.

Дослідження автора з відповідної тематики були впроваджені у практичну діяльність, науково-дослідну сферу та освітній процес.

Таким чином дисертаційне дослідження Дриголь Олександри Олександрівни виконане на високому науково-методичному і методологічному рівнях.

Результати і положення дисертації, які виносяться на захист відповідають всім вимогам положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають високий ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість результатів дослідження, положень та висновків досліджень дисертаційної роботи Дриголь Олександри Олександрівни не викликають жодних зауважень. Пропозиції щодо вдосконалення шляхів боротьби з корупцією у сфері вищої освіти є достатньо обґрунтовані та мають теоретичне і практичне значення. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на висновках дослідження.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

В дисертаційній роботі здійснено комплексне спеціальне наукове дослідження, присвячене державній політиці у сфері боротьби з корупцією в Україні, а також розроблено на цій основі пропозиції щодо вдосконалення законодавства та імплементацію в нього міжнародно-правових шляхів подолання корупції у сфері вищої освіти. Викладено доктринальні погляди на сучасний стан, розвиток та перспективи боротьби з корупцією у сфері вищої освіти в контексті національного та міжнародного законодавства. Виносяться на розгляд нові положення, які можуть слугувати для подальшого розвитку та вдосконалення науки адміністративного права.

Здобувач здійснив належну статистичну обробку отриманих даних. Поставлені наукові завдання виконані на високому методологічному рівні, а дисертант оволодів необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження

Сформульовані і аргументовані у дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використані з метою оптимізації нормативно-правового поля, більш ефективних механізмів моніторингу та контролю, результативності антикорупційних заходів та формування усвідомленого ставлення громадян до проблеми корупції у сфері освіти. Аналіз причин виникнення та факторів, що сприяють розповсюдженню корупції у сфері представницької влади, дозволить ефективніше попереджувати та розробляти стратегії протидії цьому явищу. Рекомендації стосовно удосконалення законодавства сприятимуть формуванню стійкої правової бази для боротьби з корупцією у сфері освіти. Отримані результати можуть послужити основою для створення нових антикорупційних програм та стратегій в Україні, спрямованих на запобігання та протидію корупції в освітній галузі.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому

Дисертаційна робота Дриголь Олександри Олександрівни викладена українською мовою на 187 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотації, змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представлено дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами. У вступі визначено об'єкт і предмет дослідження, наведено актуальність вибраної теми, зазначені особисті внески дисертанта та інформацію про апробацію дисертації на профільних заходах.

У розділі 1 «Теоретико-історичні та порівняльно-правові засади формування державної політики України щодо запобігання і протидії проявам корупції у сфері вищої освіти» висвітлено значущість теоретико-історичних та порівняльно-правових засад у формуванні стратегій державної політики України для запобігання та протидії корупції. Теоретико-історичні засади розкривають сутність корупції як складової соціально-економічної системи, що вимагає системного підходу для її подолання. Порівняльно-правові засади базуються на аналізі законодавства та досвіду інших країн у цій сфері, що допомагає виявити найбільш ефективні заходи для України, такі як вдосконалення законів про конфлікт інтересів та підвищення штрафів за корупційні дії. Отже, ці засади сприяють створенню комплексного підходу до протидії корупції в Україні. Застосування отриманих даних передбачає вирішення низки завдань, таких як поліпшення законодавства, зміна свідомості суспільства та розвиток механізмів громадського контролю. Додатково, варто приділити увагу глобальним процесам глобалізації та європейської інтеграції, що також впливають на боротьбу з корупцією в Україні. Аналіз досвіду Європейського Союзу та інших країн світу надасть можливість виявити найефективніші практики для застосування в українській реальності.

У розділі 2 «Заходи щодо запобігання і протидії проявам корупції у сфері вищої освіти як напрям державної політики України» досліджено, що корупція у вищій освіті України становить серйозну загрозу для національної безпеки та розвитку країни, вимагаючи дієвої боротьби на рівні держави. Механізм формування державної політики щодо запобігання корупції включає в себе широкий спектр заходів, від законодавчих ініціатив до підвищення освітнього рівня та культури суспільства. Ефективне впровадження боротьби з корупцією в освіті потребує не лише правової культури серед громадян, але й активної участі громадськості та ефективної роботи органів влади.

Автором зазначено, що реалізація антикорупційної політики вимагає інтегрованого підходу, що враховує різноманітність інструментів та методів контролю. Серед таких інструментів можна виділити забезпечення прозорості у діяльності державних органів, належне впровадження жорстких механізмів контролю за діями посадових осіб, гарантування свободи слова та прав людини, а також посилення ролі громадськості та засобів масової інформації в боротьбі з корупцією. Такий комплексний підхід підкреслює необхідність та значимість заходів, спрямованих на запобігання та подолання корупції у вищій освіті України. Важливо, щоб державні органи забезпечували ефективний контроль за власною діяльністю та сприяли формуванню й підтримці антикорупційної культури серед громадян та державних службовців.

Розділ 3 присвячений формам правового регулювання антикорупційної державної політики у сфері вищої освіти (на прикладі юридичної освіти в контексті Євроінтеграції). У розділі досліджено залежність рівня професійної підготовки фахівців від педагогічної діагностики. Оптимальне використання діагностичних інструментів сприяє якісному аналізу й кількісному оцінюванню освітнього процесу. Всесторонній підхід до педагогічної діагностики, описаний у запропонованому алгоритмі, вимагає творчого використання та адаптації, здатних вирішувати конфлікти й змінювати етапи операцій для кращих результатів. Сучасні вимоги до юридичної освіти у суспільстві викликають суперечності в системі освіти. Недоліки становлять невідповідність у підготовці фахівців різних установ, розбіжності між загальною та професійною освітою, та недоліки у співвідношенні систем освіти та реальності держави.

Автором зазначено, що реформи в освіті мають спрямуватися на підготовку кваліфікованих фахівців, які мають розуміти та поважати правову систему, що в свою чергу допоможе знизити кількість корупційних порушень. Однак, для досягнення цих цілей, потрібно вирішити проблеми

формування правової культури та розвинути науково-методичні підходи в цій сфері.

Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел складається зі 158 посилань на реферовані джерела в вітчизняних і міжнародних виданнях, наукові огляди та положення.

Таким чином, дисертація Дриголь Олександри Олександрівни відповідає існуючим вимогам та є завершеною науковою працею, результати якої вирішують актуальне наукове завдання по темі державної політики щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці

Отримані результати дисертаційного дослідження Дриголь Олександри Олександрівни на тему державної політики щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти рекомендується для використання у діяльності закладів вищої освіти, в науково-дослідницьких розробках наукових установ, дослідниками при написанні статей та монографій, плануванні досліджень по даному напрямку.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Олександри Олександрівни Дриголь, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. На стор. 25 дисертації у рубриці «дістало подальшого розвитку» автором запропоновано шляхи подолання корупційних ризиків. Доцільно більш конкретизувати рекомендації з урахуванням можливостей реалізації в рамках української системи освіти. Наприклад, які конкретні кроки можуть бути вжиті для впровадження спеціалізованих додатків для моніторингу.

4. Дисертантом запропоновано створення сприятливих умов для залучення студентів до демократичних ініціатив та формування активної громадянської позиції. Хотілося б почути, як саме дискусії та семінари можуть бути імплементовані в освітній процес на законодавчому рівні.

Висловлені зауваження носять переважно уточнюючий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дослідження. Вони переслідують мету запросити автора до наукової дискусії та врахувати зазначені зауваження у подальшій науковій розробці проблематики дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Дриголь Олександри Олександрівни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

1. Дисертаційна робота О. О. Дриголь на тему «Державна політика щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням. В ній отримано нові науково обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні проблем корупції у сфері вищої освіти.

2. Дисертація О. О. Дриголь на тему «Державна політика щодо боротьби з корупцією у сфері вищої освіти» за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Дриголь Олександра Олександрівна, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

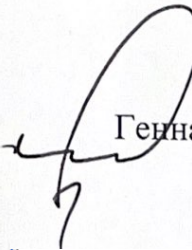
Офіційний опонент:

Завідувач кафедри конституційного
і адміністративного права
Запорізького національного університету,
доктор юридичних наук, професор

Валерій КОЛПАКОВ

Проректор з наукової роботи
доктор історичних наук, професор

Геннадій ВАСИЛЬЧУК

Автентичність даних підтверджується
кваліфікованим електронним підписом
URL: <https://czo.gov.ua/>